

Ренато Вујаковић
СВИТАЦ У НАДИРУ

Библиотека
ДРАШКО И ПРИЈАТЕЉИ

Уредник
Зоран Колунџија

Илустирација на корици
Иван Цањар: *Замисли љаво небо изнад облака*, акрилик и
оловка на картону, 2012.

Copyright © Прометеј, Нови Сад, 2015.

Ренато Вујаковић

СВИТАЦ
У НАДИРУ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

*Да ли је он достојан верности оних који чекају да
пронађе пути из Аркадина – иисцу тек предстоји да
открије.*

Дошле нека стоји тек посвета: оцу, мајци.

ПРОЛОГ

Кишу што данима цмиздри, неутешно, искапи протекла хучна ноћ. Свањива, но ипак је посве неизвесно да ли ће се небо одупрети тмини; мрак тек што прође, а ево га продире уназад: гусне измаглица, облаци опседају атар. Нестаје катранске цесте, преоране црнице и квргавог стабла. Путници, њих неколицина, огрнули сенку-кабаницу.

Сваког би, без сумње, заварало да смркава, иако свањива. Али није само варљиви сунчев изгрев разлог искушењу да се преиспита доба и време. Јер ако је овде месецима харала досада, чамотиња без сенчења меном, ако су године и године минуле без новине – шта казати овог часа када је станица, преко ноћи, *пошћуно* збрисана: ниједан стуб није одолео; ни трага од нахереног зида; ни трага њеној надстрешници с недосталим црепом кроз коју беласа небо! Нека, дакле, свак и надаље упире прстом у календар и нека, из дана у дан, крмељав жигоше свест иним словом, ином цифром, тај нити за милион година, не, никада неће знати када време опсено протиче, а када је, као сад, оргазмички разорно.

У његову варљивост овде се ни не сумња – од тог рогобатног станичног платоа, данас су (за *corpus delicti* нареченој тези) остали тек смотуљци. Најлонски смотуљци. Плус пикавци. Море пикаваца.

ДЕО ПРВИ

Глава I

ДАРВИН, МОЖЕБИТИ КАРИКА КОЈА НЕДОСТАЈЕ

Хиљадити пут одјутрос Бритке искорачује на цесту. Избечен, вреба неће ли модрим друмом зашлајфати аутобус.

У даљини, нешто се помакну. Као да крајпуташки жбун напушта пустару. Човек или дрво? Елем, ако чистином допуже антропоид, ОК: али који је и откуд тамо?

Већ близу, *жбун* одаде фантастичан преображај, скок какав еволуција не бележи. Чудесна метаморфоза! У трен ока формиране му руке, њима млатара, ногама граби, шљапка из локве у локву.

Жбун-човек, међутим, нема косу; али главу – е њу има: избријана ћела. „Извини, Бате, како да палим за град?“ Бритке и Керац дочекаше да проговори. „Шарић Дарко. Шарени!“ Ипак се човек представи.

„Бусом, ако те не мрзи да чекаш. Него, ако и на иђе, тешко да ће стати,“ истртља Бритке.

„У Бегешу бус само зујка!“ Ђелавац слегну раменима.

„Е ово није Бегеш,“ процеди Керац. „Запала ти труба. Па дувај!“ доцеди.

„Букурешт, Мадрид, Осло, Рим, Софија, Атина“, Шарени декламује врсни списак, на којем је и улез: „Баари!“ и њега је обишао с Делијама; „али овакву вукојебину – батеее!?“

„Обишао, обишао! И то у широком луку,“ цери се Керац.

Уто, из даљине: хук, клопарање.

„Долази!“

Ево га на кривини. Аутобус успори, али не стане. Прикочи, али одмах нагло убрза. Шофер мота волан, трга, чупа мењач; цилитање dostatно да за непун месец, и на краћој релацији, стаса у шампиона возње, досегне елитни ранг. Ако то и јесте успех, изванредан успех, на њега су посве равнодушни ови који га чекају; иако, поздравили би, чак овацијама, да кормилар друмске крстарице савлада кочиони систем. Најчешће само протутњи кроз Аркадин, све ређе се и осврне на смркнута лица, на ту крајпуташку галеријску поставку, њен песимистички концепт.

Шта казати? Прохуја и овај пут.

Глава II

ПРОМЕТ(ЕЈ!)ИЗАМ

Скоро је то било, када Керац и Бритке усхтедоше утабати Аркадинчанима пут у светлију будућност. (Прилика да потупо бележничарево перо згоду прибележи, придода, одузме јој колико је већ потребно да се она дуже памти. Предуслов: крепка радозналост, здушна пажња, те с капљицом случајног надахнућа, све скупа, можда отопи, наново узбурка минули догађај, прошлошћу замрзнут).

Лед пуца кртим Керчевим гласом: „Кад су прописи, нема произвољности. Све се зна. Ништа отприлике,“ заводи монопол на то где да копају за стуб, да означе станично стајалиште. Носом, невеликим истина, али затупастим, он као да је прибит уз некакво стакло (круцијални прилог утиску да је нечим ограђен од света); но биће: једном се и одважио да искорачи из кобајаги заветрине, психо-самице. Али са каквим успехом? Понајбоље нам говори то да му је нос сад спљоштенији, да отечени капци обилније цеде крмеље, напослетку, у униформи чувара (флекавој, одурно заударалој) као да је налетео на пропелер. „Ту!“ трупну. Не чека да се и Бритке увери, лоцира најбоље место. А заправо ступидно понавља вулгарни синопсис што их саставља годинама, свакодневно. Дабоме, при том, покржљави сценарио намеће увек исту поделу улога.

Тишину, која завлада на позорници, назвати драмском паузом свакако је преамбициозно. Тајац збуњености прекида онај чија улога треба да је не приметна, што најчешће и јесте. Али Бритке – који се

ниједном, у небројено пута поновљеном игроказу, не реализује и у нечем узвишенијем од суфлирања – овог пута не одоли искушењу: избифла некакав *libreto*. Керац, међутим, ништа не разуме прегласног шаптача. Шта фрља кроз непоткресан брк и крње зубало? Сваки други зуб му недостаје. Елем, сабрат по матерњем језику зинуо, трепће – чека превод. Али, ни ова марионетска позорница, као свака чије јунаке даве невидљиви конци звезданих констелација, не трпи претерану импровизацију. Керац крха, тобож чисти грло. Бритке брже-боље граби греду, и већ плеше. Партнерка му безнадежно крута, једино јој *занос* не недостаје. Мученик стење, погурен тапка тамо-амо, убитачним темпом укршта ногама, немогуће је разабрати и некакав стил, сувисле кораке. Посрне. Усправи се. Посрне.

Све у свему, подуго је овде расип и пропаст. Такав удес није мимоишао ни станичну надстрешницу. Клупа, подупирачи, летве – нестали су. Цигле урушених зидова мештани развукли. Али како видимо, бесмртни Прометеј је и овде посејао покојег свог епигона: овдашњег аутохтоног кржљавка препознајемо по томе што свом митском узору не досеже ни до колена.

ДЕО ДРУГИ

Глава III

КАФКИН МАТРИКС

Из далека равницом кривуда модра цеста, правцем исток-запад, по средини полуги насеље; ту је раскрсница, око ње борови, од дурашне кошаве израсли накриво. Из орловске перспективе, Аркадин подсећа на замлитали воз. Но да од нашег профаног визионарства не остане тек банално поређење, рецимо и то, да неколицину монтажних аркадинских кровинара, овдашњи и сами прозваше „вагони“, може-бити латентно склони артифицијелном изразу. Но, да не журимо, ухватимо тај лагани темпо, ако ствар управо није таква да помака нити нема, да развучени сокак, скрајнут, годинама само тавори на слепом колосеку.

Аркадинске куће размакнуте су једна од друге у центиметар исто. Прљава фасада, свакој једнако, круни се и на додир. Такође, упадљива је сличност њихових кровова: омаљави их све одреда маховина, мркозелени сомот. И то што је већина тих кућа, по броју и распореду соба, осванула посве идентична ваља приписати доскорашњој чежњи за клоном, духу једнакости који лебдеше над колективом. Њиме је кадио, распиривао га Маршал лично: блазирано, руком отпоздрављајући маси иза непробојног стакла.

Груб нацрт, најврљан патрљком тесарске оловке на парчету мусаве хартије, предвиде да под једним кровом буду два стана, дом за две породице, сваки са својим двориштем и улазом. Али није тај аналфабетски жиг неимара завршно слово гласовитог манифеста комуне. Напротив, то је тек предуслов да се спроведе Марксово гесло, и то до надреалне аркадинске

стварности необично блиске кафкијанској фантастици. Наиме, и тамо где је Велики Брат оставио простор за иницијативу (такав је, рецимо, приуштити намештај, сијасет потрепштина), опет сви све пазаре исто, са једине тезге. И зацело отуд она бизарна сличност у ентеријеру овдашњих домова; ако може да утешу, испада да је сваки Аркадинчанин код комшије дочекиван као код рођене куће!

Глава IV

О БРУТАЛНОЈ СУСПЕНЗИЈИ СЕНТЕНЦЕ СТАРОГРЧКОГ МУДРАЦА

Држави чијем пограничном делу гравитира Аркадин дани су одбројани.

Истородно јужнословенско племе – на које сваки вајни мондијалист презриво отреса звездану прашину са свог џедајског плашта – черечено, витлано ратним вихором у неколике конфесије и нације, најпосле се скрпило. Пола века под истом заставом декламује братство-јединство; коначно, дојадило им, бацили транспаренте, зграбили пушке, јединствени једино у томе да на браћу скиље кроз нишан.

Зараћене раздваја Дунав. Запенушан, стуштен са Шварцвалда, као захуктали крвоток разбуђене немани, негира, односно радикализује чувени аксиом Ефежанина. Јер овде се без претераног ризика не може, тј. не сме, *ни једном* загазити у реку (кадикад, с прека, мучки фијукне снајперско тане); иако Мрачни, знамо, држаше: не може двапут.

И док крилати јахач апокалипсе тутњи Аркадинчанима практично кроз авлије, за његов пролазак они дознају тек дан-два после. А и то сваки на своју страну окренут; неки ће га видети на истоку, неки на западу, трећем се указао на северу, зависно од тога где је ко монтирао те-ве. Једино се жмиркави екран, цаклена илузионистичка кутија, не крњи док приказује како аветни косоносац бестија, руши, пали, уништава. Тек њих неколицина *уживо* прати рат – они који чувају

Аркадин, наоружани стражаре уз насип. Међутим, сваки помукли узурпатор, који би да терорише и докусури Аркадин у његовој муклој чами, има пред собом и тај нерешив проблем: да га пронађе! Ниједна мапа, наиме, не садржи пунткум са именом овог места, а како је поодавно, нашироко збрисан сваки путоказ, посађен да намернике спроводи кроз забит – Аркадин је немогуће паралисати више него што он то већ јесте.